

cop al novell cavaller en armar-lo com a tal; d'ací es passaria a 'arreglar les armes' i a d'altres accions semblants. □ 1.ª doc.: S. XIII.

El sentit cavalleresc el tenim repetidament en Ramon Llull, en el *Libre de l'Orde de Cavalleria*: «e per assò tots aquests perills deven ésser mostrats e denunciats al scuder, ans que sie *adobat* cavayler» (20), «hun asaut scuder tot sol, en son palafre cavalcant, anava a la cort per ésser *adobat* a noveyl cavayler» (5).

El significat del mot en germànic no era més que 'empènyer' —frisó ant. *dubba*— o 'colpir' 'donar un cop', del qual trobem proves en anglo-saxó i en escandinau; es troba ja algun testimoni en aquestes llengües de l'aplicació al cavaller quan l'armen (*dubban ið riddere*), però els germanistes estan d'acord que no ve de l'escandinau sinó del germànic occidental (Brøndal, *Bull. de la Soc. d'Ét. Germ.*, 1930, *Rom.* LVI, 157; Gamillscheg, *Rom. Germ.* I, 182; cf. Diez *Wb.*, p. 6). Cal doncs partir del francic *DUBBAN, llengua afí al frisó i a l'anglo-saxó; per això és de creure que aquest germanisme es transmeté directament només a les llengües romàniques de França i al català, amb la qual cosa coincideix el fet que és en aquestes llengües on el desenvolupament romànic del mot es mostra incomparablement més ric que en castellà, portuguès, etc., als quals degué passar d'hora des del francès, com a terme tècnic dels costums de la Cavalleria, però hi tingué un descabdellament de caràcter més limitat i reflex. Per a les relacions entre l'evolució semàntica gallo-romànica i la hispànica, veg. FEW III, 168b.

És de creure que la forma primitiva romànica seria *dobar* sense *a-*,¹ que més tard pren una *a-* suplementària (a la manera de *agafar*, *aconsolar*, *arrossegat*, *accontentar*, incoent entre ells germanismes com *arapar*, *arranar*, *amanir*, també sense *a-* en germànic). No deixa d'haver-ne quedat algun testimoni en la nostra llengua arcaica. El ms. B de les *VidesR*, posa «ayxí co l'*adobava*», però en P, més arcaic, es llegeix *dobava*;² un text coetani, els *Set Savis* també porta «com m'ha *dobada* / aquesta palissa tant honrada» (v. 1863). En una fórmula de les tarifes rosselloneses documentada el 1318, i força repetida (allí mateix, entre altres llocs), sembla que s'ha d'analitzar «drap doble adobat o a *dobar*, aça 12 diners».³

És versemblant que els primers escalons de l'enorme ampliació d'accs. que prengué el mot a Catalunya (des del temps de la repoblació de la diòcesi de Girona, i part d'Ausona, Elna i Barcelona, dirigida pels francs de Hludowik arran de la reconquesta de la capital) ascendissin de dret des de l'acció de posar les armes al cavaller novell, i disposar-les-hi o aranjant-les-hi. Això conduiria al sentit de reparar armes i armadures ofensives, després també les defensives: «los aportà denant l'espase trancada e --- sí la donà a Baorts sí la poria soldar --- e a Galeàs, e dix-li: '--- no crâu yo gens que ela sia *adobade* per mà d'om mortal', e Galeàs pres l'espase --- e mantinent se soldaren les pe<s>ses», *Questa del St. Graal* (trad. Reixac, 196.11); «les armes --- e féu-les *adobar* de

tot lo que necessari era», «fa *adobar* les banderes e les armes», *Tirant*, cap. 19 i Ag., vol. II, 53; «hajam picadors, e piquen de les pedres de la montanya, e que les *adoben* així con hom fa a bigoles e a trabuquets», *Jaume I*, 240 (*adobar un castell de just*, 210); altres cops el complement acusatiu d'*adobar* no és l'arma sinó el cavaller atacat amb una arma: «sí que en tal manera *s'adobaren*, que cascú despès sobre l'altre totes quantes armes havia» <és a dir li va llançar o rompre a damunt ascona, llançó, espasa, etc.>, Muntaner, cap. 192; i entre aquestes armes que hom *adoba* poden figurar —tal com els trabuquets de Jaume I— les naus de guerra: «les 10 galees noves --- e dues veylles que havem feytes *adobar*», Muntaner, 254, «congoixava's molt que la nau no fos *adobada*», *Tirant*, cap. 86.

D'altra banda es pot tractar de fortificacions (la gran armadura defensiva dels llocs, per dir-ho així): «tots los aloers són tenguts --- a fer gayta, obra, e a fer val<l> e altres coses que-deven fer per defeniment del castell», *Commemoracions de P. Albert*, 157, «féu portar pedres per *adobar* lo mur de Figueres» en la *Crònica* de Tomic (173). I és clar que des d'ací es passava ja a la reparació de qualsevol construcció: «*adobar* la casa ruíh del lloguer: disturbatam et ruinosam domum ex fructu locationis reficere», O. Pou (*ThPu.*, 129), o *adobar lo pont* (*Tirant* II, 133), i d'*adobar lo pont* es venia a *adobar camins*, que ja trobem documentat en el S. XIII «de Perpenya --- ls sobrepausatx dels ortolàs --- agen cura dels camís --- e si s'engorgaven <'obstruïen amb bassals'> que --- fassen aquels *adobar*, e que pagen so que costaran d'*adobar* aquels de qui seran les fronteres e si --- afolatz los aurà pac sò que costaran d'*adobar*», document rossellonès de 1292 (RLR IV, 510).

Així progressivament va anar passant a qualsevol mena de reparació, si bé es nota en la primera època com és de freqüent que el complement directe sigui de persona (com a conseqüència de l'antigor màxima de l'*adobar cavaller*) amb la noció de 'reconciliar' «per tal que trobàs carrera e via com se pogués *adobar* e avenir ab la Sgleya de Roma», Desclot (cap. 168); «yo e aquells 12 concellers de la host *adobam-los* axí que tots fossen com a frares», Muntaner (cap. 229) (veg. també en els *Costums de Tortosa* i *Cròn.* de Jaume I, *D'Ag.*, § 4). Aviat, però, el complement de cosa reparada o preparada és ja no menys estès, i en *Blanquerna* de Llull, veiem ja quasi tota mena d'aplicacions reunides: «L'apostoli lo besà e manà que dos cardenals lo seguïen tro al ermitatge on devia estar, e que si en aquel loch fahia nulla cosa a *adobar*, que los cardenals --- ho *adobasen*» (NCL. II, 257.7); «con lo metge li hac posada la pólvora que li solia posar, Evast ligà e *adobà* la nafra al malalt» (NCL. I, 113.7); i en particular hi és molt repetida l'aplicació a la preparació dels guisats, del menjar: «Narpan dix a Blanquerna que aucíu una ocha d'aqueles que tenia en past, e que la *adobàs* a dinar», «après la tèrcia lo dia que se'n retornava e *adobava* alcunes erbes o legum a Blanquerna; en l'ort --- Blanquerna laborava ---